

MÜNİR TANYELOĞLU'YLA TÜRKİYE'NİN ELEKTRİFİKASYON YILLARI

*"15 sene hastalık hariç izin yapmadan çalıştım.
Biz yalnız hizmet düşünüyorduk"*

Kısa öz yaşamınızla birlikte, o dönemde hangi şartlarda yetiştiniz, hangi şartlarda çalıştınız anlatabilir misiniz?

Efendim ben 1923 Konya doğumluyum. Babamı daha 3 yaşında kaybetmişim. Onun için Allah rahmet eyesin annem terzilik yaparak bizi büyüttü ve ben de diğer kardeşlerimle bir taraftan okuduk bir taraftan çalıştık. Lise hayatımda bakkallık, eczahane çıraklığı, inşaatta kalfalık da yaptım, ondan sonra da 3 sene ders verdim. Konya Lisesi'nden 1945'de mezun oldum. Ondan sonra da YMM dediğimiz yüksek mühendis mektebine girdim. Orayı tam kazanırken Avrupa imtihanı açıldı, bir de oraya girdim. Avrupa imtihanını kazanınca gayet tabii ödenekler nedeniyle orayı tercih ettim.

Söylediğim tarihlerde, 1930'ların sonlarına doğru 1940'larda yalnız devlet memuruyduk biz. O zaman İktisat Vekâleti adı altında bir bakanlık vardı, o bakanlık

Münir TANYELOĞLU

Üyemiz ve Oda Yönetim Kurulu Başkanımız Sayın Münir Tanyeloğlu 7.11.1967 tarih ve 6/9070 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Etibank Genel Müdürlüğüne Vekâleten atanmıştır.

Sayın Üyemiz 1923 tarihinde Konya'da doğmuş, ilk ve orta tahsilini burada tamamlamıştır. Manchester Üniversitesi Teknoloji Fakültesi'nde Bachelor of Technical Science derecesinde dört yıl okuyarak Temmuz 1948 tarihinde Elektrik Mühendisi olarak mezun olmuş, Master of Technical Science derecesi için çalışmalarına başlayarak

Aralık 1949'da bu ihtisasını tamamlayarak Elektrik Y. Mühendisi olmuştur.

22.8.1950 yılında Etibank Genel Müdürlüğü Elektrik Şubesinde vazifeye başlamış muhtelif kademelerde görev alarak 26.8.1957 tarihinde Etibank Şebeke Tesis Müdürlüğüne atanmıştır. 1.6.1967 tarihinden itibaren Etibank Genel Müdür yardımcılığına atanmıştır.

Bu asli görevinden başka odamız komisyonlarında yönetim kurullarında çeşitli ödev almış ve halen iki dönemdir Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanlığını yapmaktadır. Münir TANYELOĞLU İngilizce bilir, evli ve iki erkek çocuğu vardır.

Sayın Üyemiz ve Oda Yönetim Kurulu Başkanımızın yeni görevini candan kutlar, başarılarının devamını dileriz.

Elektrik Mühendisliği Dergisi, Sayı 132, Aralık 1967

Not: Münir Tanyeloğlu, EMO 2. Dönem YK Üyesi, TMMOB 7. Dönem YK Üyesi, EMO 12. ve 13. Dönem YK Başkanlığı, 15. ve 16. Dönem Oda Onur Kurulu Üyesi görevlerini üstlenmiştir.

yurt dışına öğrenci göndermek üzere imtihanla talebe alırdı. Biz de MTA ve Sümerbank adına okutulmak üzere imtihanlara girdik ve ben hakikaten iyi bir dereceyle, kendi tabirlerine göre birincilikle kazanmışım. Beni madene ayırmışlar. Halbuki ben elektrik yazmışım, ne olursa olsun elektrik istiyorum. Şimdiki aklım olsaydı değiştirmezdim. Bakana kadar çıktım, velhasıl yani beni MTA hesabına elektrikçi olarak gönder diye. Biz 6 kişi MTA hesabına gittik, bir hayli arkadaşlar Sümerbank hesabına gittiler. Bizim dışımızda elektrik mühendisi pek yoktu, daha çok madenci ve makine mühendisi, tekstilciler de vardı.

Siz İngiltere'ye giderken bakanlık kendince bir ihtiyaç listesi yapmış herhalde. Yani, eleman ihtiyacına göre sizi kurumlara paylaştırmışlar.

Gayet tabii, daha 1936'da Etibank ve Sümerbank yeni kurulmuş. Biri makine tekstil ve sairede, diğeri enerjide, petrolde, madende Türkiye'de hizmet vermek üzere, işletmecilik yapmak üzere, onlara eleman yetiştirmek üzere. Bizden evvel öğrenci gönderilmiş hep. Benden 6 yaş büyük olan arkadaşlar, bilhassa madenci arkadaşlar var. Amerika'da, evvela Belçika'da ve döndüler. Biz ise 1950'de döndük. Gittik, bizim gidişimiz ayrı hikâyedir, evvela İsviçre'ye dediler, sonra İngiltere'ye dediler, sonra geri döndük, sonra tekrar İngiltere dediler ve biz ilk konvoyla Akdeniz'i geçtik. Bizim 2 gemimizi batırdılar orada hiç unutmam.

Savaş nedeniyle değil mi?

Tamamen savaş nedeniyle, daha Avrupa'ya çıkılmamıştı, Malta henüz Almanların elindeydi ve biz Malta'nın güneyinden geçerken bombardımana uğradık. Giden gemiler zaten ancak konvoy hâlinde gidiyordu ve onlara askerî gemiler, yani zırhlılar, uçaksavarlar, vesaireler eşlik ediyorlardı. Gelen gemiler bazen de Hindistan'dan, İngiltere'nin sömürgesi olan yerlerden getirilen gıdaları taşırdı. Biz gemide en az 8-10 kişiydik, o kadar. Yani, razı olduk gittik oraya, şimdi git deseler gitmem. O gün de 2 gemi batırıldı, velhasıl İngiltere'ye vardık 1944'ün başında.

Ben böylece 1,5 sene kaybettim o zaman. Normal tahsilimi 1948'de bitirdim, ondan sonra ihtisas yaptım, 6,5 sene kaldım ve

1950 yılının Haziranı'nda da Türkiye'ye döndüm.

Manchester Üniversitesi'nde o zamanki adıyla "Faculty of Technology"de okudum. Şimdi onun adı "Technical University of Manchester". Oldukça kıymetlidir, şöhretlidir. Ayrıca, oradaki üniversitenin en büyük faydası da hemen endüstrinin içinde olduğu için onlardan büyük destek almasıdır. Meselâ bütün hocalarımızın hepsi oradandır, gelip bize ders verirler, pratik yaptırırlardı.

Gittim hizmeti mecburiyemi Etibank'a devrettirdim. Zaten aynı bakanlığa bağlılardı, oradan bakanlıktan Etibank'a devir oldu ve Etibank'ta 1950 Haziranı'nın sonuna doğru işe başladım. Aşağı yukarı 55 senedir bu işin içindeyim. Ama son 3 yıldır artık tamamen bırakmış vaziyetteyim, emekliliğimi sürdürüyorum.

Dediğim gibi, eğer dışarıda bizi 5 sene okutmuşlarsa 10 sene hizmet etmek mecburiyetindeydik. Benim de 13,5 sene hizmeti mecburiyem vardı, dediler ki "sizi biz asli eleman maaşıyla alamayız". Orada yanımda British Council hesabına okuyan arkadaşım var, 475 lira maaşla çalışıyordu. "Sen dediler baremle 200 lira, tasvip edilmediği için 175 lira". Yalnız, o devirde 175 lira hiçbir şey değildi. Büyük sıkıntılar çektik. Sonra 250 lira yaptılar asgari maaşları ve 5-6 sene büyük bir sıkıntı çektikten sonra feraha çıktık ve biz de diğer arkadaşların seviyesine geldik, ondan sonra bir daha Allah'a şükür böyle bir problemim olmadı.

Mühendis olarak girdim, muhtelif kademelerde tek tek giderek başkanlık, müdür, umum müdür muavini, umum müdür olarak 51 seneye yakın hizmetim oldu.

Mühendis olarak göreviniz neydi, yani hangi birimde başladınız?

Efendim ben şanslıydım o bakımdan. Enerji Şubesi diye bir şube vardı ve orada çalışanların büyük bir kısmı dışarıda tahsil görmüş gelmiş veya lisan bilen kişilerdi. Bunun dışında da bizim gibi ilk başlayanlar vardı, ilk verilen iş yüksek gerilim hattı olarak Çatalağzı İstanbul yapılacak bir ihale içindi. Beni o işin başına verdiler şubede. Ben onun projesini kontrol ediyordum, yürütüyordum, ihalesinin işlerinde görev alıyordum. Çünkü, o hava hattı malzemesinin her şeyi, a'sında-

n b'sine kadar dışarıdan ithal ediliyordu ve Türkiye'de de inşa ettiriliyordu. Çatalağzı'nda hakikaten iyi bir mühendislik örneği verdik. Ve bizim umum müdürümüz vardı, Allah rahmet eylesin, bizi karşısına aldı dedi ki: "Ben sizin çavuşunuzum, siz de erlersiniz, ona göre çalışacaksınız. Çünkü, aşağı yukarı 40'a yakın ihale var ve biz bunları 5-6 ay içerisinde bitirmek durumundayız..." Fakat öyle bir çavuştu ki, o tarihte bir umum müdürün yanına bir şey girsin, bir memur, bir mühendis girsin mümkün değil. Bize şöyle demişti, "İşiniz olduğu zaman kapıyı vurun girin, içeride kim olursa olsun, sizin işiniz acele" ve biz öyle çalıştık... Bizi gece saat 2'ye 3:30'a kadar bırakıyordu, sabah 9'da yine masamızın başında olurduk. Cumartesi pazarı yok ve bu 6 ay sürdü.

Ulus'ta o şimdi çocuk tiyatrosu olan binadır, onun 3'üncü katındaydık. Orası çok kahırımızı çekmiştir. Ondan sonra İhsan Mocan geldi, Allah rahmet eylesin. 1952-54'de Çatalağzı'nın tevsiatı, Tunçbilek 60 megawattlık ilk termik santrali... bunlar bölge santrali olarak ilk defa o tarihlerde kuruldu. 1953-54'te ihaleler yapıldı ve buna bağlı olarak da Kuzeybatı ve Batı Anadolu şebekeleri, 154 kilo voltluk enerji şebekesi ihaleleri, inşaatı başladı.

Kaç yıl içinde gerçekleşti bütün bunlar?

Bu ihalelerin hepsi 1,5 yıl içinde oldu, çok enteresandır. Yani, o tarihte hakikaten biz bir şey düşünmüyorduk işten başka ve ben hatırlarım cumartesi pazarlarımı hep işte geçirirdim. İnanır mısınız ben 15 sene hastalık hariç izin yapmadan çalıştım. Evet, bizim tüm arkadaşlarımızın yüzde 80'i bu vaziyettedir. Biz yalnız hizmet düşünüyorduk başka hiçbir şey değil. Ha, şimdi gençler bakıyorum öyle değil. Niye böyle oldu diye eleştirmiyorum. Biz öyle alışmıştık, öyle yetiştirildik, öyle götürdük. Bizden sonra yavaş yavaş değişti tabii. Bizim de çocukları-

mız var tabii. Ben çocuklarımı götürürdüm İstanbul'a bırakırdım, yine çalışırdım.

O zamanda Türkiye'nin kaç tane ilinde elektrik vardı meselâ, yani tamamlanmış olan var mıydı....

İlk enterkonnekte sistem bizim Çatalağzı İstanbul'da başladı. Çatalağzı... Yani, böyle bir enterkonnekte sisteme bağlanmış bir sistem yoktu. Santrali var, o şehri besliyor. Meselâ, Ankara'nın santrali var buradaki ihtiyacı karşılıyor. O tarihte karşılıyordu, sonra karşılamaz hâle geldi. EGO var ya, o EGO'nun "E"si elektrikti eskiden, gaz "G," otobüs de "O"ydu.... fakat son zamanlarda artık yetişemez oldular Ankara'ya. Yüzde 35 her sene artıyor, muazzam bir artış. Onun elektriği, suyu, gazı bir hayli meseleydi. Onun için biz bunların hepsine birden el atmak mecburiyetinde kaldık ve Türkiye Elektrik Kurumu kurulmadan evvel Eti-bank bir hayli bu işlerde öncülük etti. Yani, dediğim gibi bu 154 kilo voltluk kuzeybatı ve Batı Anadolu şebekeleriyle kuracağı bu 3 santrali ve bir de Sarıyer santrali. Bu santrallerin hepsini bu enterkonnekte sisteme bağladı ve böylece Kayseri'den tutun batıya kadar, bütün kuzeybatıdaki hem şehirler

hem de bazı kasabalar elektriği kavuştu. Ta Nazilli'ye kadar indik ve bunların hepsi o büyük elektrik yatırımları, rahmetli İhsan Hocanın eseri.... hepimiz çalıştık hâlâ çoğunu ben ayakta görüyorum ve ne yapılmışsa o zamanlar yapıldı ve onun arkasından tabii diğerleri... Ve böylece Türkiye elektrik sisteminin esası kurulmuş oldu.

O kuzeybatı enterkonnekte dediğiniz olayın çekirdeği değil mi?

Evet, hem kuzeybatı hem de batı enterkonnekte sistemi. Esasında birbirine de bağlandı onlar. İki ayrı grup hâlinde ihale edildiği için adı öyle gözüktü; Kuzeybatı elektrik, bir de Batı Anadolu. Batı Anadolu aşağıda Nazilli'den başlar, yukarıdan ta Balıkesir'e kadar geldi. Öbürü de Bursa, bu tarafa doğru gelir, Adapazarı ve İstanbul ve Ankara vesaire, böyle. Kayseri'ye kadar.

Ve bir de bunların tabii şehir içi şebekeleri vardı, onları da aynı şekilde gene İller Bankası'nın yapacağı işi biz devir aldık, fakat bu şehirlerin, şehir içi şebekelerini takviye et-

tik. Ve meselâ, Ankara'nın ilk 33 kilo voltluk şebekesinin yer altı kablolarını biz yaptık ve halen bugün en fazla yükü çeken de halen onlardır. 30 sene oldu, çoktan yenilerinin yapılması lâzım, o yaptıklarımızla idare ediyorlar. Yeni üniteler koydular belli yerlerden besliyorlar Ankara'yı. Böylece hizmeti ikiye, üçe katladılar ve 11 vilayette de bu şekilde... gelişen, artan enerji sorununu karşılayacak hâle getirdik.

Siz santrallerin yerli teknolojiyle yapılması için de çok uğraş vermişsiniz...

Anlatayım, o büyük bir hikâyedir. Yani, benim esas verdiğim savaş odur. Yani, ben onun en büyük savaşçısı oldum. Yani, Türkiye'de yapılmaması için hiçbir sebep yoktu onların... Tabii o zaman herşey dışarıdan geliyordu düşünabiliyor musunuz? Şimdiki gibi değil. Maalesef yani daha nereden nereye geldiğimizi bilmek için bunu tam iyi takdir etmek lâzım. Biz işe başladığımız zaman Türkiye'de bunların hiçbirini yapacak bir sana-

Ankara elektrik santralında 7500 kW'lık turbo alternatör ile 35 tonluk buhar kazanının açılma töreni
(Tarih 28.10.1948)

yii yoktu maalesef. Türk ustalar vardı alelade iş yapar, onlar da blister bakırı çekerlerdi, ki bu blister bakırından tel yapmak cinayettir. Çünkü iletkenliği çok daha düşük, içinde altın ve gümüş olan bir maddedir, hiç kullanılmaması lâzım. Rafinasyon yoktu, imalat yoktu, galvanizasyon hiç yoktu. Bir kere çelik direklerin mutlaka galvanize edilmesi lâzım ki dayanabilsin. İşte bunlar için lüzumlu sanayilerin kurulmasını destekledik biz evvela. Etibank olarak MİTAŞ'ın kurulmasına karar verdik. MİTAŞ, kuruldu ve orayı kurduktan sonra biz ilk burada Kırıkkale hattında bir enerji hattını yerli imal ettirdik zorla 1958 yılında.

Ondan sonra diğer hatlara başladık ve ısrarla galvaniz tesisini kurdurduk, ondan sonra bu işler Türkiye'de yapılmaya başladı. Neler? Çelik konstrüksiyonlar, efendim... fakat, hâlâ dışarıdan iletken geliyor, iletkende biz yalnız çok daha erken davrandık, bilhassa onda da benim büyük katkım vardır. O arada biz bakır imal ediyoruz. O arada da Rabak rafine etmeye başladı... O zamanı hiç unutmam bakanlığa şikâyet ediyorlardı bizi, 1960'dı, ihtilalden birkaç ay evvel.

"Efendim Türkiye'de bakır tel imal edildiği hâlde bu arkadaşlar dışarıdan alüminyum tel getiriyorlar, kullanıyorlar, bu vatana hıyanettir, şöyledir, böyledir." Bakan da şaşırmış ne yapsa olur, çağırdı, dedim "müsaade edin anlatayım kâğıt üzerinde." Gerçi o zaman 1600'dü bunlar, alüminyum fiyatı da 1100 dolar, çelik de 800-900 dolar. Her ne kadar alüminyumun iletkenliği bakıra nazaran yüzde 60 ise de bir fiyatı düşük, iki pahalı, hafif. Yine de bir enerji naklinde, bilhassa yüksek gerilimde, çatı da büyüktü bizim için, kayıpları çok daha az. Onun için iki nokta arasında enerji naklinde bir bakırın yerine çelik alüminyum iletken koyduğunuz zaman kazandığımız bire iki, o bire en az 1.75 öyle, en az 1.75 daha kârlıyız. "Eğer bakır fazlamız hakikaten varsa ihraç edelim yerine bunu ithal edelim, gene kârlıyız" dedim.

Emin Ünver eleştirenlerin başındaydı o zaman?

Bizden alın diyor, baskı yapıyorlar hükûmetten, bakandan baskı yapmaya çalışıyorlar. "Burada olduğum sürece ben almam bunu. Varsa fazla verin bana ben ihraç edeyim onu" dedim. Böylece biz, yani Türkiye'de ilk çelik

katkılı alüminyum iletkenlerin kullanılmasından başladık ve halen de kullanılıyor, o tertip gidiyor ve daha halen de bakır bunun yerine geçememiştir. Ve bunun da gene Türkiye'de imali için Çinlilerle bir şirket kurduk ve ilk yönetim kurulunda da ben bulundum... Şimdi de epeyce emeğim geçmiştir kuruluşunda ve iletkenleri de yerli yapar hâle geldik.

Türk malı, onlarla ortak değiliz. Şimdi zannediyorum Çinliler bırakmışlar galiba ama bilmiyorum. Zaten Etibankta bıraktı biliyorsunuz, ama büyük hizmet görmüştür bunlar. Gerek MİTAŞ, gerekse ondan sonra kurulan Çelik Halat. Biz öylece a'dan z'ye imalatı yerli olarak imkân dahiline girdik. Ne zaman? Aşağı yukarı 1965'te. Bunu anlamak için o devirdeki imalat imkânlarını iyi düşünmek lâzım. Siz ilk çıkıyorsunuz ortaya, biz bunu yaparız diyorsunuz. Aynı şekilde trafo merkezlerinin parçalarının Türkiye'de imalatı meselesi vardı. Onlar için de evvela Fransızlarla İzmir'deki şirket kuruldu, Çınarlı. Ondan sonra AEG ile İstanbul'da bir trafo fabrikası kuruldu, şalter fabrikası ve iki tane daha aynı şekilde bizim dışımızda bir fabrika kuruldu, onlar şimdi artık imalat yapar hâle geldiler. Ama, ilk zamanlarda küçük işler, ondan sonra yavaş yavaş neticede büyük işler yapılır hâle geldi. Kesicilerde de durum aynı, fakat daha maalesef henüz kesicilerde tam manasıyla her gerilimde, her şeyde... imal edemiyoruz maalesef.

TEK'in orada büyük kabahati var. Onlara biz evvela Türkiye'de bir test merkezinin kurulmasını ısrar ettik, sanayicilerle müşterek olarak, onları da içine alarak, ikna edemedim maalesef. Sadece yapacağız dediler, yapamadılar, hâlâ da yapılamıyor.

O büyük bir kayıptır, herkes bir tarafa çekiyor, inşallah anlaşılır. Çünkü, elektrik sanayiinin tam anlamıyla gelişebilmesi için bunların yapılmasının dışında da ayrıca araştırma birimlerinin kurulması lâzım.

Devir olur mevir olur, bütün mesele bu sanayiinin yaşaması. Ha bunu devlet yapmış ha bunu bir müteahhit yahut da bir firma yapmış bana göre fark etmez ki, yeter ki memleketeye kazandıralım.

Devlet, teknisyenleri ve ayrıca da muhasebe işlerinde, bunların maliyet işlerinde çalışmak üzere yüksek iktisat mezunlarını,

ticaret mezunu olan arkadaşları Fransa'ya, Almanya'ya ve İngiltere'ye staja yollamıştır, 6 ay bilmem orada staj görmüştür ve onlar TEK'in nüvesini kurmuşlardır. Döndükleri zaman Etibank'ın, sonra da TEK kurulduğu zaman da nüvesini bu arkadaşlar kurmuştur. Ta umum müdüründen en alt kademesine kadar...

Şimdi yapılıyor mu böyle bir şey?

Şimdi gerek görmüyorlar, şimdi yerli sanayii kendisi yetiştiriyor. Yani, şimdiki kurulan santrallerde teknik arkadaşlar yetişiyor. O tarihte şu santral kurulmuş ama, bunu kimse daha Türkiye'de işletmemiş.

Bir tarihte belki siz bilmezsiniz, Türkiye'deki sanayii devlet beslerdi. Varsa Sümerbank, sonra Etibank gibi kuruluşlar beslerdi. Geldi sanayici yahut da müteahhit bir yerlerden, adam alırdı, kendilerine çalıştırırdı, verirdi, onlar kendi yetiştirmezdi, devlet yetiştirirdi. Ama, şimdi son zamanlarda artık özel sektör ve en az devlet kadar tecrübeli kendi elemanını kendisi yetiştirecek hâle gelmiştir. Ama, araştırma yok, test yok, bunlar eksik. Hâlâ dışarıdan alıyoruz bazı şeyleri; olmaz. Yapılacak iş var maalesef bana göre.

Şimdi deniyor ki, Türkiye 1950'lerin Türkiye'si değil, elbette dünyanın hiçbir memleketi 1950'lerin seviyesinde kalmadı, biz de endüstriyel gelişmemizi belirli bir yere kadar getirdik. Büyük sanayii tesisleri kurduk ama, eğer araştırma yapmazsanız sanayii yeniden üretemiyorsunuz. O zaman o sanayiinin teknolojisini satanlar belirli bir yere geliyorlar, siz hâlâ orada kalıyorsunuz. Bu sefer satın alamıyorsunuz onu ve ekonomik açmazla ur gibi büyümeye başlıyorsunuz.

Benim gelmek istediğim nokta oydu. Yani, bu test merkezleri yapıldığı zaman elzem bir araştırma merkezi.... geliştirme merkezleri oluyor. Firmalar istedikleri şeyi orada yapabileceklerdi; çünkü, pek çok elektrik malzemelerinin üzerindeki yapılan geliştirme sonuçlarının mutlaka test edilmesi lâzım. Onun için de test istasyonu şart. Burada bir şalter yapacağım, yok ben götürüp Belçika'da monte ettireceğim, bununla bir yere varılmaz. Burada içinde olacaksınız, her türlü yenilikleri bileceksiniz, uygula-

mayı bileceksiniz ve bu çözümden bir yere varmak mümkün olacak. Bu tarafı maalesef ihmal edilmiştir; çünkü, dediğim gibi Türkiye'de bu işlerin yapılması işleri fevkalade zayıfladı.

Bir ara meselâ ben şebeke kısmında daha önce çalıştığım için o kısmı anlattım. Santral kısmında da büyük adımlar atıldı. Hiç unutmam Allah rahmet eylesin gene bizim bir arkadaşımız termik santrallerin Türkiye'de yapımı için büyük gayret sarfetmeye başlattılar. Ekrem Abbas Bey'di adı.

Muvaffak olmuş. En sonunda 1967'lere geldiğimizde Türkiye'de yeni bir moda çıktı. Türkiye'nin elektrik işleriyle uğraşan teşkilâtları birleştirelim. Yani, Türkiye Elektrik Kurumu'nun kurulması istendi ve bu da ister inanın ister inanmayın Dünya Bankası'nın ısrarıyla yapıldı. Bu Dünya Bankası ki, şimdi tam tersine parçalayın diyor.

Tabii o zaman hakikaten Etibank büyük çapta eline aldığı için işi götürebiliyordu, fakat bir tarafta belediyelerin işleri var, bir tarafta İller Bankası'nın yaptığı işler var, bir tarafta biz varız, bir tarafta başkası var. Ama, bir başıbozukluk vardı ve bunları düzeltmek için TEK'in kurulmasında ısrar ettim. O çalışmaya başlandı bir şekilde 1968'de, 1970'de kanun çıktı, 1977'de TEK kuruldu. Böylece Etibank'taki bütün elektrik teşkilâtı birleştirildi ve Türkiye Elektrik Kurumu kurulmuş oldu.

Şimdi ben işe mühendis olarak girdim, 2 sene sonra başmühendis oldum ve 4 sene çalıştıktan sonra 1957'de Şebeke Tesis Müdürü oldum. Şebeke Tesis Müdürlüğü demek Türkiye'deki Etibank'ın yaptığı bütün şebeke işlerinin eğer müteahhide ihale edilmişse kontrolünü yapmak, yok emaneten yapılması lâzım geliyorsa onu bilfiil emaneten yapmak için kurulmuş bir teşkilâtı. Ve ilk başta Kuzeybatı Anadolu ve Batı Anadolu şebekeleri yapılırken kuruldu ve orada hizmet vermeye başladı.

Ben, orada 1957'de müdür olarak işe başladım, 1967'de umum müdür muaviniyim, ayrıldım. Orada da bir 6 ay çalıştıktan sonra umum müdürdüm. 1967'den de 1971'e kadar da umum müdür olarak çalıştım ve böylece kademeleri tek tek çıka çıka sonunda 1971'de şapkamı giydim, istifa edip ayrıldım. İstifa etmemin nedeni gayet basit.

Şöyle söyleyeyim: TEK kuruldu, oraya bizim, hepimizin sevdiği Allah rahmet eylesin İbrahim Bey umumi vekâlet oldu ve benim tayinim çıkmadı oraya ve ben üzülmedim açık söyleyeyim. Çünkü, ben madencilerle de gayet iyiydim ve demin başta söyledim. Madencilik çok enteresan bir meslek esasında. Yani, orada rahattım. Ayrılmamın tek nedeni bu Personel Kanunu. Benim odacım benden fazla para alır hâle geldi ve bunun üzerine 12 Mart hadisesi tuz biber ekti

Enerji Bakanlığı yapan İhsan Bey vardı. Benim sınıf arkadaşım. Bana dedi ki, "yahu Münir, sen iyisin, hoşsun ama sen tabii ne de olsa iktidarın dediklerine kulağını çeviriyorsun." "Yok" dedim, "İhsan senin duyduğun gibi değil. Ben neyi iyi bilirim, neyi doğru bilirim onu yaptım, şimdiye kadar bir tek şeyi gösteremezsin." Götürdüm istifa dilekçesini al dedim... Gel dedi yanıma müşavir ol. Aynı görüşte değilsek benim müşavirliğimi ne yapacaksınız.

İşe yaramayanları veyahut da yerine verilecekleri alıyorlardı yanlarına müşavir yapıp ve istediklerini tayin ediyorlardı. Geldim gidiyorum, istediğinizi tayin edersiniz. Yapmadılar diye hiç üzülmedim açıkçası.

Dünya Bankası'nın bir gerekçesi vardı, söyledikleri bir anlamda doğru gibiydi ama, sizin çekinceleriniz var mıydı TEK'in kuruluşuna? Öyle değil de aslında böyle olması gerekirdi diyor musunuz?

Hayır, o zaman hepimiz TEK'in kurulmasını istiyorduk. Çünkü, o tarihte ve daha evvel aşağı yukarı bütün Batı memleketleri de aynı yoldaydı. Fransa'da kuruldu meselâ, Türkiye'de aynı şekilde elektrik teşkilâtı bir elde birleştirildi. Almanya, Amerika hariç, çünkü onlar daha çok ticarî olarak gözükmüyor. Diğer memleketlerde bunlar tek elde toplandı, büyük faydaları oldu. O şekilde bırakmadılar ki, mesele orada. Benim en çok üzüldüğüm maalesef kim ne derse desin bilhassa 1975'ten sonra bu gibi işlere siyasetçilerin çıkarı karıştı.

Yani, politikacıların engellemeleriyle karşılaşmıştınız mı?

Tabii, karşılaşırsınız ama karşı çıkardınız. Meselâ, şöyle söyleyeyim: Bizim 6-7 tane

iştirakimiz vardı, hiçbirinde dışarıdan bir adam yoktu. Bizim iyi elemanımız orada bizi temsil ediyordu.

Yani kurum içinden yetişen, çekirdekten yetişen insanlar...

Tabii, sonra bu bakanlıklar, bilmem nelerin çiftliği hâline geldi, iş buradan başladı, ondan sonra her istediklerini yaptırıyorlar.

Odayla ilgili konuşalım, EMO kamu adına dava açıyor ve kazanıyor bir çoğunu. Meselâ İngiltere'de veya diğer ülkelerde odaların böyle kamu yararına dava açma gibi özellikleri var mı?

Şimdi bizimkiyle onlar arasında fark var. Bizde bir kamu niteliğinde bir ağıla kurulmuştur odalar ve belli görevleri vardır. Halbuki oradaki odalarda tamamen gönüllülük vardır. Odalar demeyelim de, enstitüler. O da gönüllü tahminimce. Oda enstitüdür, tamamen kendi iştirakleriyle, kendi talepleriyle kurdukları, isteyen oraya üye olur. Ama, bazı kuruluşlar işe alacağı kişinin oraya üye olması şartını koşar. Çünkü, onu üye yapmak bazı şartlar arıyor, bazı tahsil, tecrübe şartları arıyor. O şekilde tamamen bir özel kuruluştur, yaptığı hizmet de ilim hizmetidir. Bizimkiler farklı, bizdeki tamamen bağımlı, ve mecburidir bizde, mecbur olduğu için de bir kuruluş olarak da vazifeleri var, görevleri var. Görevleri arasında gayet tabii bir kamu kuruluşu olarak hizmetleri de var, ödevleri de var. Yani, dışarıdakilerden farklı. Dışarıdakiler tamamen özeldir.

EMO'da hangi yıllarda görev yaptınız?

Efendim, Emin İplikçi bizim Elektrik Mühendisleri Odası'nın başkanırken ilk senelerde değil ama sonradan onunla beraber çalıştım yönetim kurulunda. O ayrıldıktan sonra da belli bir müddet sonra bizim de sıramız geldi. Ben de 1966-1967 yıllarında 2 sene başkanlığını yaptım EMO'nun. İstanbul'da bir şube vardı, diğer yerlerde de temsilcilikler vardı ve bu Odanın ilk olarak buradaki yerini biz almıştık o zaman. Şimdi, 1960'da tam Lütfü Sürel'den evvel de ben Elektrik Mühendisleri Odası'nı temsilen Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Denetim Kurulu'nda çalıştım, ayrıca komisyonlarda çalıştım.